Q. D. B. V.

DISSERTATIO INAUGURALIS
De
VISCIDO, SANITATIS OFFENDICULO,

QVAM
GRATIOSO INCLUTÆ FACULTATIS MEDICÆ CONSENSU
PRÆSIDE
DN. JOHANNE ERNESTO SCHAPERO,
MED. DOCT. AC PROFESSORE PUBL. ORDINARIO, ET FACULTATIS MEDICÆ h. t. DECANO MAXIME SPECTABILI
FAUTORE SUO AC PROMOTORE STUDIORUM SINGULARITER COLENDO

PRO LICENTIA
CONSEQVENDI SUMMOS IN ARTE SALUTIFERA HONORES

JOHANNES CHRISTOPHORUS WOLTWALD/ GEDANENSIS.

IN AUDITORIO MAJORI
HORIS ANTE ET POMERIDIANIS
D. XI. APRILIS ANNI MDCXCV.
PUBLICO ERUDITORUM EXAMINI PROPONET.

I. N. J.

PROOEMIUM.

DIſſenſus conſenſu major! Ut in plurimis ſic in omnibus veriſſimum eſſe effatum diſciplinis, dicerem, nec fallor. Medicinam dum præ cæteris conſidero, à primo ejus ortu per omnia ferè ſecula mutatam quis ignorat? Et ad hæc usque tempora malum hoc nondum reſarcitum eſſe, quis inficiabitur? ſed quid Conſilii? En! Pathologiam lugentem præterquam quod Humoriſtarum Galeno duce temporibus ſummos ſuſtulerit cruciatus, iis nondum liberatam, ſuos adhuc pati manes, conſtat; quid jam conſilii? Succurrite Medici, Philoſophiæ qui eſtis corpuſculari addicti, date remedia; mora nulla, per hanc cum in abditas rerum inquirere cauſas licitum ſit, ſequamini altiori occupatum indagine Bontekoe in *Oeconomia animali* duas generales omnium morborum cauſas, Acidum ſcilicet & Viſcidum ſtatuentem; ſit mora! Sunt Neotericorum multi, ſententiam quidem hanc amplectentes, ſunt plurimi eandem etiam reſpuentes, diſſenſus conſenſu major! Aſt alternis dum mens agitatur opinionibus, bonis avibus, Excellentiſſimus Fridericus Hoffmannus utramqve lavare manum, in Exercitatione Acroamatica de Inſufficientia Acidi & Viſcidi pro ſtabiliendis omnium morborum cauſis, ſtudet. Sed ne ultra limites divagemur mittimus hanc controverſiam, judicium quoque noſtrum ſuſpendentes, Lectorem v. ſtudii hujus cupidum ad ipſum remittimus Auctorem, qui, cum partibus in univerſali ſatisfecerit, in particulari nobiscum etiam conſentit; *Viſcidum*, inquiens, *multorum morborum fomitem & mineram exiſtere, loco cit. cap. 2.* Qvi locus cum magni in Medicina uſus ſit, occaſionem qvoqve Diſſertationem exinde inauguralem conſtruendi, ſuppeditavit. Titulus erit: *Viſcidum Sanitatis Offendiculum*; Tu verò, Lector, qvacunque meritorum laude dicendus ſis, benigniori vultu meum qvalemcunq; adſpicere conatum, ac cenſorem æquum & interpretem bonum te gerere non dedigneris. Gloria Soli ſit Deo, Cujus auſpiciis feliciter omnia cedant!

§. I.

Viſcidum qvid ſit, & unde derivari debeat, neminem puto ignorare, ſupervacaneum itaq; foret, diutius in Etymologia ejus immorari, nec è re eſt homonymicè demonſtrare, utrum mucilago potius vel gummoſum, vel gluten vel Gelatina dici debeat: Ut tamen auctoritatem Divi veneremur Stagyritæ, qvi *voces* dicit eſſe *ſignificantes ex inſtituto*, *lib. de Interpret. c. 1.*; & Galeno etiam ſatisfiat, *conturbatum*, inqvienti, *nominum uſum & rerum ipſarum cognitionem conturbare*; non turbabimus totum hocce noſtrum inſtitutum; ſalva potius Veterum manente auctoritate, dicimus: Viſcidum græcis γλίσχρον dictum, materiam eſſe tenacem, lubricam & lentam, prout magis vel minus inſpiſſatur, in coagulum concreſcens exceſſu ſemper, defectu nunqvam peccans. Eſt enim aut per firmiorem aut per laxiorem conſiſtentiæ modum diſtinctum, mox glutinoſum maximè, mox aqvoſum nimis exiſtens, aut etiam medio modo ſe habens, ad hanc vel illam propius conſiſtentiam accedens.

§. 2.

Altera Viſcidi facies in Definitione detegitur reali, qua cum omnes homonymicæ ſimul & æqvivocæ exploduntur. Viſcidum qvippe in ſtatu hominis præternaturali ſub ſchemate miaſmatis aut inqvinamenti pravi, deſcribitur, qvod ſit: *Sordes pituitoſa & maximè tenax, partes arctius habens connexas, in corpore humano præternaturaliter exiſtens.* Per Genus, ſeu ſordem, omnem illam immunditiem tenacem, craſſam, pituitoſam, glutinoſam & inſpiſſatam protinus, particulis reſiſtentem activis, intelligo, qvæ Corpus humanum, ſangvinem præprimis, ut delicatiſſimam roſam animalem, tincturam corallinam è mente Excellentiſſimi Viri Præceptoris & poſt cineres Venerandi Dni. D. Majoris, *Diſſert. de Sanguine Peridromo* §. 1. delineatum, variè afficit, ſummasq; inducens ærumnas, mixturam & concentum turbat decentem ac molitur exitium; ſed de his in ſeqventibus plura.

§. 3.

Mixtorum ratio ſi haberi debeat, ſub Anatomen vocantur

tur, non per cultrum, ſed per ignem, & qvod oculorum acies, radiis ſolis puriſſimis, igne ſcilicet elementari munita, explicare neqvit, impurior quamvis, concentratus tamen & in pabulo ſuo ſuſtentatus ignis arte chymica examinat. Conſtat itaque omne mixtum particulis indefinitæ figuræ, magnitudinis, motus, ſitus & ſuperficiei, harum verò harmonicâ ſimul compoſitione, texturâ & temperamento; qvodſi jam Viſcidum etiam ſit mixtum, nemine contradicente, tutiſſimè concludere licebit, id ipſum è particulis harum conflatum eſſe differentiarum; Qvæ qua ratione indigitari debeant, Philoſophia docet corpuſcularis, Quaternionem ſuppeditando, dum terreſtres aliæ, aliæ aqueæ, ſalinæ denique aliæ & ſulphureæ ſunt, ſingulæ ſeorſim ad methodum examinandæ præſcriptam.

§. 4.

De terreſtrium itaque particularum præſentia cum mens dubia adhuc relinquatur, & ad unum omnes ferè ob exilitatem, quâ conſtitutæ ſenſum fugiant, nec in oculos incurrant, oculorum acie ignisque vi opus eſſe, quo dubium veritate eludatur, cenſeo. Corpora autem eſſe, & afficere corporis organa, determinatas qvoque habere figuras magnitudinesqve, vel ſola viſcidi textura, irregularis & inæqualis figuræ particulis quatenus conflata eſt, deteget, obſervante Renato des Cartes *Meteor. c. 1. §. 3.* Quæ licet oculis non promptè conſpiciantur liberis, munitis tamen felicius deteguntur. Analytica inprimis ſi accedat methodus & deſtillationi ſubjiciatur viſcidum, magnas bullas & ægerrimè particularum fieri ſeparationem notabimus, qvod particulas terreſtres irregulares admodum & inæquales habentes figuras in eo eſſe ſufficienter indicat, qvæ ob implicatam & mutuam cohærentiam, licet moveri & ſeparari igne videantur, contumaces tamen reſiſtunt, imo protruſis igne aqueis & ſubtilioribus firmius junguntur mutuò nectuntur & corpus maximè ſpiſſum ac ſolidum conſtituunt; hinc ortum eſſe inter Chymicos autumo, experientia approbatum, verum axioma: *Viſcida pulpoſa, glutinoſa malè deſtillantur.* Adhucne dubium, terreſtres in viſcido exiſtere particulas, & quidem in copia? non obſtat pelluciditas; annè enim vitrum ex terreis maximè conflatum, ſive arenam, ſive cineres conſideres, omnibus corporibus pelluciditate majus? ipſa qvoqve Therebinthina Cyprea ad ad-

ſpectum licet puriſſima, colore candido, ſubflavo, vitreo, odore grato & ſvavi, ſapore acri & amaricante, (*Sam. Dale Pharmacol.*) præter oleum ſubtile & limpidum, quod deſtillatio aqvæ vehiculo præbet, relinquit reſiduum, particulis plurimis diverſæ magnitudinis terreſtribus conſpicuum, nec ſangvini nec viſcido denegandis, unde Excellentiſſimus Bohnius in ſeroſo ſangvinis latice glutinoſum ſedimentum obſervavit. *Circul. Anatom. Progym.* 13.

§. 5.

De aqveis viſcido immixtis particulis, non eſt quod dubitemus. Corpora cæteroquin ſicciſſima & magis ſpiſſa aliqualem tamen aqvæ ſeu particularum flexibilium, lævium ac lubricarum admiſtionem præſupponunt; quidni igitur viſcidum etiam, ſpiſſum maximè licet concipiatur, aqvæ etiam ſeu particularum flexibilium lævium ac lubricarum admiſtionem haberet. Poros tantum conſideres, ad qvorum hiatum ſi corpora transgreſſura reſpondeant, res eſt in aprico. Sed certum eſt, in vitro, corpore alias poros habente conſtrictiſſimos, prout vel ſola ejus conflatio per vehementiſſimum probat ignem, aqvam tranſſudare, ex obſervatione Dni Hydden, qvam ex Borrichio magnus allegat Polyhiſtor, Morhofius Epiſt. *de Scypho Vitreo cap.* 3, *p. m.* 47. globulos tenuiſſimos, vitreos ſcilicet aqvam communem infuſam penetraſſe, monens: Qvemadmodum & eodem libro p m. 48. ex auctore qvodam innominato Anglico idem Morhofius vitro exceptum grandinem, cum in aquâ ſolveretur, magnâ ſui parte exſudaſſe refert. Si hoc fit in ſolido, qvid fiet in fluido? & poſito, Viſcidum etiam eſſe ſpiſſum magis, ad ſoliditatem proximum habens gradum, parium par erit ratio; Aſt in hoc patentiores adhuc eſſe poros, unanimis Philoſophorum eſt ſenſus, aqvarum particulis longis, lubricis & lævibus, anguillarum inſtar parvularum figuratis, (vid. Carteſius *Meteor. cap.* 1. §. 3. *p m.* 154.) facile cedentes, qvos tranſitum adeo faciliorem admittere, conſequentia docebit. Nec obſtat veritati, Viſcidum licet in humano corpore penè exſiccatum cum duritie non levi concipiatur, (vitrum adhuc excedente, qvod minus videtur poſſibile,) nihilominus tamen aquam admixtam volo; ſi non probandi, nec inepta argumentandi erit ratio, â ſanguinis ſcilicet fibroſi, ſollicitè ab

omni

omni fluido liberati vel exſiccati anatome, ſi Experimentum fiat: Ex maſſæ enim ſanguinis reſiduæ unciis quatuor effuſo omni ſollicite fluido ad ſiccitatem deſtillatis, liquoris aquei & lympidi tres uncias grana tria & quinquaginta obtinuit Boyle; vid. *Hiſt. Sang. hum. part.3. pag.22.* Aut ſi mavis ſanguinis exſiccati anatomen, an aqueas is ſuppeditaverit particulas, a Boyleo inſtitutum experimentum rem declarabit; ex hujus quippe unciis viginti & quatuor modicum prodiit phlegma, quod poſt ſublimationem ad drachmas duas & quinque circiter grana collectum fuit, v. *Hiſt. Sang. hum. par. 2. ad Tit. 24. pag. m. 20.* de cujus præſentia, cum antea ſenſum fugerat, meritò dubitabatur; ut taceam Boylei teſtimonio qvoqve è ſanguine eodem prodiiſſe ſpiritum, qvi cum humidus, humiditatem autem remotâ ſervare aqvâ neqvierit, ſed ſalis induerit formam, ſeqvitur, ſpiritum qvoqve de præſentia aqvæ in corpore, è qvo hic extrahebatur, teſtari. Qvod ſi jam dicta Viſcido è ſanguine producto humori applicentur, & proportio minoris ad majus obſervetur, res, qvæ modo erat dubia, omni veritate major erit.

§. 6.

Præmiſſa itaq; terreſtrium & aqvoſarum declaratione, ſalinarum qvoq; particularum in Viſcido exiſtentium eadem indagabimus methodo. Ante omnia autem præmonemus, per ſalia hic non volatilia, ſed fixa intelligenda eſſe. Illorum enim ἐνέργεια non in incraſſatione ſeu inſpiſſatione ſed in reſolutione conſiſtit, ita, ut ſerum ſanguinis etiam ab admiſto ſpiritu ſalis ammoniaci fluidum redditum obſervaverit Boyle, *Hiſt. Sang. hum. part. 3. exp. 6. pag. m. 23.* Horum autem contraria eſt ratio, qvod idem auctor per aliud explicat experimentum, cum fixo alcaliſatò ſale, oleo tartari per deliqvium, idem ferè ac à ſpiritu ſalis in ſero factum eſſe coagulum *cit. loc. exp. 7. pag. m. 24.* narrans. Et per magni Philoſophi auctoritatem qvæ *primaria*, inqvit, *ſalium qvalitas eſt, maxime fixa eſſe*, hoc eſt non facile in vapores ſoluta attolli, *Meteor. cap. 3. §. 6.* confirmans. Unde facile licet conjicere, in texturâ Viſcidi accuratius inſpecta, tale qvid reperiri, qvod tenacitatem & ſoliditatem, adeoqve combinationem promoveat, & hoc eſt ſal, ad mentem Excellent. Bohnii *Medit. d. Aeris in ſublunaria influxu Diſſert. 11. §. 24. 25.* Qvod ſi jam illud ipſum acidum magis ſit, particulæ alias oblongæ & acuminatæ inter ſe magis conjunguntur,

qvadratam & cubicam figuram conſtituentes; *Wolff. Senguerd. Ph Nat.part.1.cap.20*; & majori condenſandi & coagulandi vi pollent, exemplo aceti ſero lactis affuſi & præter hoc innumeris aliis. Ipſa fragilitas corporum qvæ non niſi in arctiori particularum cohæſione, adeoqve pororum firmiori conſtrictione conſiſtit, de ſalium teſtatur præſentia; admiſtionem ſalinarum particularum fragilem corpori inducere naturam Morhofius *de ſcyp.Vit.c.2.§.3.* habet, & in 5. §. dum â ſale vitri fragilitatem deducit, confirmat. Jam ſi eandem, qvam in antecedenti paragrapho ratione pororum comparationem inter majus & minus, concludendo â majori ad minus, inſtituere debeamus, qvod jure fieri poteſt, de dubio veritas triumphabit. Extremo adhuc digito eas tangam probationes, qvas chymica nobis analyſis per ignem dat: Lectorem ad ea experimenta remittendo, qvæ laboratorii Præſidibus ob qvotidianam qvam exercent encheireſin, communia ſunt, ſive per incinerationem è vegetabilium ſat tenacibus corporibus, ſivè è calcinatione exemplo tartari, corallorum &c: ſive etiam per deſtillationem è retorta, exemplo ſalis ſuccini, it. cornu cervi, gradu ab aliis differentium, qvod ſulphuri exaltato ſubtili juncta ſint, experta habere velis.

§. 7.

Sulphureas deniqve Viſcidi particulas qvod attinet, non nego â terreſtribus, æqvè ac aqvoſis eas ſubjugari. Si verò, qvod monendum cenſeo, ſulphur & ſal volatile in animalibus convenire, conſideremus, qvatenus ſc. è ſanguine humano inſpiſſato & condenſato ſpiritus volatilis urinoſus lege artis extrahatur, nullum reſtat dubium, qvin abſolutè dicamus; in ſanguine etiam congrumato & inſpiſſato ſulphureas eſſe particulas. Et qvid Viſcidum aliud eſt, ſi ea, qva nobis, tractetur ratione? Serum eſt ſanguinis coagulatum, particulas activas & puriſſimas è materia primi & ſecundi elementi ſecundum Carteſium conflatas ſeu ſulphureas abſconditas tenens, ita, ut manifeſtare ſe minus qveant, qvam libenter etiam hæ ſuis ſe liberare vinculis velint, ſed intra receptacula viſcidarum, ut ſalia alias urinoſa omnia, incluſa manere coguntur; Ergo nudum qvoqve oculorum adſpectum fugiunt, usqve dum arte chymicâ difficili qvamvis negotio compedibus exſolutæ ſuis, vel ſub ſchemate ſpiritus vel ſalis volatilis prodire poſſint. Exemplo ſit

qua

Aqva, cui CornuCervi crudum injectum eſt, in gelatinam concreſcens; ſi igne urgeatur, magnam ſalis volatilis copiam largitur; QvidniViſcido idem etiam adtribuendum, è fluido maximè heterogeneo cum natales habeat, heterogeneos etiam ut humores ſpiret, qui, ſi cum fætore graveolenti nares feriant, ſulphuris præſentiam annotant, non aliam ob cauſam, qvam qvod particulæ activæ, nobis ſulphureæ dictæ, ad motum concitatæ, ſui deflagrationem urgentes, particulas etiam terreſtres & aqvoſas elevent, ad naſum vero delatæ, nervos vellicent, ſenſumque pro diverſitate partium heterogenearûm afficiant; vid. D. Majoris Diſſertat. de *Spiritibus*; Senguerdus etiam in *Philoſ. natur*, & Phyſici alii, Corpuſculari addicti Philoſophiæ. Deniqve ſi præter Sulphur ſumme ſubtile, non niſi ignis vi, reſeratis è carceribus clauſtris eruendum, fixum etiam aliqvod videre deſideres, Phoſphorum ex Urina paratum humana adſpice, in cujus Schemate Viſcidum, particulis nonnullis ſulphureis quidem abundans â terreſtribus vero ſubjugatis, cernes.

§. 8.

Ex his itaqve recenſitis & ſecundum figuram, magnitudinem & motum explicatis, omnem in genere viſcidiorem humorum immunditiem humano in corpore conflari, certò credimus. Neque; quod in ſtatu etiam hominis naturali Saliva, Liqvor gaſtricus, Succus Pancreaticus, Bilis, Pituita inteſtinalis, & alii humores Lubrici, mucoſi & lenti, (qui è ſanguinis Latice ſeroſo ſecreti vel in manifeſtam aliqvam cavitatem ſe ſe effundunt, res irrigant firmiores, viasque pro faciliori contentorum tranſitu lubricitant; vel ſanguini admixti, digeſtioni & Diſtributinioni Chyli inſerviunt;) reperiantur, argumento eſt, ideo viſcidum in Corpore humano non poſſe peccare? falſa enim eſt hæc argumentatio. Sanè, non particularum varie figuratarum præſentia ſolum, ſed earundem quoque mixtura & connexio conſideranda eſt; in quem finem audiamus Par Virorum Eruditiſſimorum, è qvorum verbis differentiam Viſcidi, in utroque ſtatu, tum naturarali, tum præternaturali conſiderati, deprehendere licebit. Primus eſt ſæpius laudatus Hoffmann, *Diſſert. De Inſufficientia Acidi & Viſcidi &c. cap. 6. Si decens*, inqvit, *eſt harmonia, & concentus harum particularum mixtura itidem & temperies, ut nullum adſit prædominium, tunc Corpus ſa-*

eſt & vegetum. Quod ſi autem contingit, ut v.g. æthereæ, oleoſæ, ſalinæ & Spirituoſæ ſubjugentur, dominium nanciſcentibus terreſtribus, viſcidis, fixioribus, acidis, obſtructiones Viſcerum, & varii morbi chronici generantur; & vice verſa, ſi acres volatiles, ſalinæ ex velamine & carcere ramoſarum ac ſeroſarum emancipatæ exiſtunt, morbi acuti & varia ſyſtematis nervoſi Pathemata ſuboriuntur. Qvæ ultima periodi verba utut propriè non pertineant ad nos, legi tamen merentur. Alterum Clar. Majoris, ſempiternæ memoriæ Viri aſſertum eſt, de Viſcido, ratione Spirituum offendiculo, eundem, quem prius, ſcopum feriens, in *Diſſertat. de Ærumnis Gigantum in negotio Sanitatis cap. 1. §. 19. Sunt* dicit, *Spiritus vel Gigantes, nil aliud, qvam fluores ad motum proclives qvam maximè, qui potenter indies ab Athmoſphera luminibus, & interno calore partium incitati, ad ſui deflagrationem tendunt perpetim; ſed impedimenta aut diverticula moroſa multiplicia undiquaq; invenientes in nobis, dura, mollia, lenta, ſeqvacia, Terrea, aqvea, oleoſa, gummoſa, aut ſimilia alia, in nativo ſuo ad ſolem obſequio turbantur continuo, ut impingant hinc inde, & ultro citroq; inſtar radiorum aut Pilæ luſoriæ in angulos diverſæ divaricationis acti identidem, novis ſemper atq; novis irritamentis deſtinentur, perpetuos agant elabendi cuniculos, & ad Ærumnas tot devoluti, Hylen noſtram ſupra qvam dici poteſt, mirè exagitent.* Huc usque Magnus nobis Major locutus eſt, unde facilis jam erit collectio, ſummas & maximas corporis turbationes â motu particularum ſubtiliſſimarum agilium impedito, oriri; jam ſi ulterius qværas: qvid illud ſit qvod motum hunc inhibeat? in promptu erit reſponſio: Viſcidum! in hoc enim terreſtres particulæ ſalinæ & aqvoſæ prædominium habent; ſi jam in Terreas & duras, aqueas gummoſas & lentas, ſalinas & rigidas Spiritus impingant, moroſæ reſiſtunt, vel etiam eoſdem excipiunt, velaminibus ramoſis ac ſeroſis obvolvunt; ita ut jugiter ſubjecti ad ſolis obſeqvium moveri nec antrorſum nec retrorſum qveant. Et hæc eſt Viſcidi ἐνεργεία, utcunqve in ſanguine humano ſecundum qvalitates explicata, qvæ tanqvam fons plurimis ſcatet malis, in Explanatione cauſarum poſtmodum detegendis.

§. 9.

Poſitis jam in qvovis mixto certis diverſæ figuræ, magnitudinis, motus

motus & ſitus particulis, ad diſpoſitionem, texturam & combinationem habito qvoqve reſpectu, qvid de Quaternione Veterum, Humoriſtarum, ut Helmontius vocat, Galenicorum ſcilicet humoribus, ſentiendum, cuilibet patebit. Habemus & nos Quaternionem, particulas nimirum terreſtres, aqvoſas, ſalinas & ſulphureas in uno Mixto, Viſcido, conſpicuas, unam tantùm cauſam, (variorum tamen & multorum Morborum fomitem) ſed longè diverſam à Veterum humoribus, præprimis ſi conſideres in ſano æqvè ac morboſo corpore eosdem à Veteribus fuiſſe conceſſos, adeoq; propria quadam culpa Veteres ſibi multiplicaſſe Ærumnas. Sed habeant & hi ſuas ſibi qverelas, nos omnem humorem Melancholicum, pituitoſum & Cholericum è Corpore in ſtatu naturali conſtituto eliminamus, & ſi aliquid adhuc conſiderationis mereatur, locum ſuum in ſtatu ſumat præternaturali, ibi fortè in Viſcidi noſtri amplexus ruens, mutuâ ejus opera, ſanguinis mixtionem turbare, & ad deteriorem ſtatum diſponere poterit, ut exinde homo vel fiat Melancholicus, vel Phlegmaticus, vel cholericus, vel etiam Sanguineus. Sanguis enim quantitate & qvalitate peccans, quod tamen qvoad prius rarum qvid, moleſtiam creat ſubjecto, qvod qvale ſit, jam tractabimus.

§. 10.

Cum magni itaque interſit, ut, de Viſcido tanquam cauſa morfica, (qvo titulo illud meritò inſignitur, quia ſanitati offendiculo eſt,) tractantes, ad partem etiam affectam attendamus, eam ſcilicet, in qua minera hæc defixa tenetur; Uni verò cauſæ non unus tamen ſit locus, in Corpore autem humano, quod *Contextus vaſculoſus, varii generis ſuccos in ſe continens* Excellentiſſimo Waldſchmidio *Inſtit. Medicar. lib.1. c.5.* dicitur, exiſtere eadem debeat, neceſſe eſt ut in partes hujus inqviramus, qvæ ſecundum vulgarem & â Plurimis Anatomicorum receptam ſententiam, in *ſolidas & fluidas*, *Continentes & Contentas* dividuntur. Ad primam Diviſionem Ventriculum cum Oeſophago verſus fauces in Longitudinem protenſo & inteſtinis verſus anum elongatis, in gyros ſeu anfractus diverſimode contortis & meſenterio connexis, non excluſâ etiam Trachea è cartilaginea partim & carnea ſubſtantia, binis veſtita membranis, in duos ramos circa ingreſſum in Pulmonum lobos divaricata, fiſtulæ inſtar fabrefacta;

Cavitates item, Cerebri ſcilicet per Ventriculos quatuor, duos priores ſibi invicem oppoſitos, ſi Cerebrum in duo ſepares Hemiſphæria ampliores & longiores reliquis duobus, & è Mente Th. Bartholini Lunæ falcatæ non immerito aſſimilandos, cum plexu choroideo glandulis plurimis adornato, conſpicuos; cæteris paribus, minoribus tamen, qvorum alter, poſterior ſcilicet, Cerebello adſcribitur, demonſtrandas; Naſi etiam interiorem Cavitatem & Aurium in Os usq; petroſum excavatam; ut taceam Viſcerum adhuc aliorum, Renum videlicet, Veſicæ Urinariæ cum Ureteribus, ſcroti &c. referimus. Huc qvoqve ſpectant Vaſa omnis generis, ſanguifera, Chylifera, Lymphatica, ſpermatica, funiculi nervei, ligamenta & qvocunqve modo appellentur ſuis membranulis & glandulis iisdem intertextis conſtantia in texturam firmiorem conſolidata. Altera diviſio ſuccos omnes & Liqvores in toto Corpore Circulationi obſeqventes, (ſeu ſanguinem, ſeu Chylum, ſeu ſperma, ſeu Lymphamſeu etiam humores excrementitios omnes intelligere velis, rectè ſenties; cum nullus ſit excludendus,) complectitur. Quantumvis autem partes modò recenſitæ diverſimodè inter ſe differre videantur, ex his tamen, fluidis ſcilicet, ſolidas conſtrui, & qvotidiè etiam nutriri conſtat, & qvod magis mutuum quaſi inter utrasque eſt vinculum, ita ut aliæ aliarum veluti auſcultent qverelas, hæqve dum afficiuntur, & illæ ſentiant, ac vice verſa. Sed ſatis de his; non ignorabis jam, quicunque hæc leges, qvid ſit ſubjectum Viſcidi; Utrumqve, & Denominationis & inhæſionis, qvâ potuit fieri, brevitate, oſtendimus, ſed cum Anatomica hæc ſint, & plurimorum Calamis notata, facile excuſabimur, ſi fortè ad unius cujusq; beneplacitum fuſius non fuerint explicata, verebamur enim ne Plagium à nobis committeretur Eruditum; unde Malevoli anſam reprehenſionis captarent.

§. 11.

Diximus in Paragrapho Octavo, Corporis Mixti è particulis diverſæ figuræ, Magnitudinis, motus, & ſitus conflati, pro diſpoſitione, modificatione & certis terminis, qvibus Textura ejusdem deſcribi ſolet, ſoliditatem & laxitatem temperari, ita, ut vel ſpisſius vel mollius exiſtat; nondum tamen ſic Viſcidi noſtri omne abſolvitur punctum; ſcimus eqvidem materiale, cujus formalis ratio

nobis

nobis conſiſtit in receptione formæ counitæ vel conſtitutionis totius ſubjectiva, neutiqvam vero adhuc formale, qvod veram & realem actionem, qvæ materiam ad hunc vel illum diſponat ſtatum, reqvirit; qvale igitur illud ſit, audiamus, ut deinde ad qvalitates Viſcidi noxias deſcendere liceat, & oſtendi poſſit, quâ ratione illud ipſum ſanitati ſit offendiculum, ubi primo qvidem Cauſam Proximam ſive internam, ſecundò autem remotam, juxta Celeberrimum Sylvium *Praxeos* lib. 1. ubi de Pituita, (qvæ tamen ferè nihil aliud eſt, qvam Viſcidum noſtrum, tractat,) illâ facile majorem, perpendemus.

§. 12.

Cauſa proxima illa erit dicenda, qvæ turbatam ſanguinis mixtionem internè inducere poteſt; ſulphureæ enim particulæ dum nimium exaltantur, deflagrant, & craſſiores poſt ſe in ſanguine humano relinqvunt particulas, ſi ſubjugentur, de majori in ſanguine copia terreſtrium & rigidarum teſtantur particularum, & eundẽ ſortiuntur effectum, ſanguinis nimirum craſin turbandi. Alter modus motum, alter qvietem indigitat, ſed cum hæ Affectiones ad res non-naturales, adeoqve ad cauſam remotam ſpectent, illas etiam prætermittemus, attendentes potius modum, qvo vel per ſe, vel per aliud excitari poſſint. Per ſe ex abundantia particularum contra mixtionis legem id accidit; ſi enim Terra & ſal prædominium habeant, febres generantur, Qvartana, ad mentem Williſii *de Febrib. cap. 5. p. m.* 100. Diaria ſ. Ephemera juxta Sylvium *Prax. l.* 1: *cap.* 28. §. 34. & aliæ; ſi ſal eminentiori gradu adſit, varii oriuntur affectus ſcorbutici, Morbi Endemii ſcilicet, ut Lues Hungarica & Purpura; Scabies itidem, Lepra, Pſora, Elephantiaſis, Lichen ſive Serpigo & qvocunque veniant nomine ſcorbutici affectus alii, gradu ſaltem inter ſe differentes, prout ſalinæ & terreſtres particulæ ſanguinis poros plus vel minus occupant, ætheri acceſſum denegant, adeoque ſanguinem ſenſim incraſſant, qvi â Spiritibus impingentibus ſi urgeatur, tranſmittit per poros continentium materiã ſui generis, in ſuperficiè corporis per variæ figuræ & coloris maculas, Lentigines, puſtulas, Exanthemata (ſub quorum nomine certo reſpectu omnes Morbi Exanthematici è Viſcido oriun diveniunt;) & ; ad eum jam ſtatum pervenerit, ut Tuberculæ in ſuperficie Cutis externæ conſpiciantur, per Ecthyſmata etiam & Phymata

qvævis efflorefcentem. In Caſeoſum & Tartareum Coagulum ſanguis concreſcere poteſt, ſi deficiant particulæ activæ vi reſolvendi pollentes; inter ſalinas enim Terreas & aqvoſas opus perficitur; Terra præbet materiam, Aqva glutinat, Sal combinat & inſpiſſat. Si verò humidarum particularum copia nimia adſit, ad Caloris ſupervenientis obſeqium facile exhalatur, Unde Calculi Renum & Veſicæ Lapideſcentis ſubſtantiæ; ad tactum vero cedunt magis Struma ſ. Bronchocele, cujus Vitium in glandulis reperitur, hinc affinitatem cum illa aliqvalem habent, Atheroma, Steatoma & Meliceris; Scyrrhoſi Tumores etiam qvivis, Tophi, Oedemata & alii ſive in glanduſis, ſive in canaliculis hæmatogogis Cl. Majori dictis & Lymphaticis concreti, ſive furfuracei, aſperi & Sqamoſi ſint, qvorum qvidam ratione ſitꝰ nominatur, ex. gr ficus Ani, Abſceſſus hypochondrii, Capitis &c. Acrochordon & Thymion qvoqve modo in hac modo in illa Corporis parte conſpicua ad hanc deferuntur Cauſam. *Nervi non raro pituitoſo lentoq; humore obſidentur, unde partis ſtupor & quandoq; immobilitas*, ſunt verba Barbetti *in Chirurg. pract. p. m.* 347. Si terreſtrium ramoſarum & Salinarum particularum perdominantium copia adſit, ſoporoſos affectus; Apoplexiam, Paralyſin, Catalepſin, Incubum, Lethargum, Tetanon & hujus generis alios produci, ita, ut Ægroti vel ſint Scorbutici, vel Icterici, vel Paralytici, conſtat.

§. 13.

Si vero Acidum ſubſit, è quocunq; etiam fonte petatur, per particulas ejus acuminatas, adeoq; ſcindentes, Vincula Sanguinis harmonicè mixti ſolvuntur, ſubtilioribus & volatilibus viæ redduntur patulæ, ut avolent, fixiores vero partes reſiduæ manent, ſanguinem turgeſcentem faciunt ut ſtagnent: unde fit Hypochondriacus ut ſurgat & decumbat Cachecticus; ſi ſui manet juris acidũ Arthritidem & cum illa Podagram, Chiragram Gonogram plurimosq; morbos convulſivos & Spaſmos ſummo cum dolore & Cruciatu generat; nervos enim illud ipſum vellicat, ut modo contrectentur, modo relaxentur, & motu hoc vorticoſo turbidoqve, omnium humorum in toto Corpore fluxus retardetur, unde ex utraqve cauſa, ſtagnatio, fixatio & per conſeqvens Viſcidi generatio. Ex eodem fonte Variæ etiam Hydropidis ſpecies; Aſcitis, Leucophlegmatia, Anaſarca &c; oriun-

oriuntur. Iſchuria, ſtranguria etiam ſuos inde habent natales, ſi vero ad glandulas usqve protendatur, Obſtructiones variæ, imo inflammationes exſurgunt, præprimis, ſi Sal magis auſterum in iis exiſtat; ob concurſum enim hujus cum terreſtribus continua eſt lucta, hæ ad illius obſeqvium motæ ſæpius impingendo in ſuperficialem Texturam ſolidi Telorum jactus inſtar per crebriores reſultus fibras diſrumpunt, cui facto ſi mora accedat, acor major contrahitur, qvi qvacunq; in parte etiam ſit, calorē intenſiſſimum cum acuto dolore & inflammatione ſubſeqvente urget, ut glandulæ ac Vaſcula exulcerentur, materia colligitur, qvæ in Tumorem concreſcit; Phlogoſis adeſt, Panaritium, furunculus, Hordeolum, & qvocunq; modo nominentur Tumores, conſpiciuntur; qvi ſecundum partem affectam nuncupati ſunt in Meningibus Phrenitis, in Oculis Ophthalmia, ad qvam etiam Pannus, Nubeculæ Oculorum, Gutta ſerena & roſocea ſpectant: in Auribus Parotis, quā interdum inſeqvuntur Obauditio, Tinnitus & ſurditas, in faucibus Angina, in pleura pleuritis; in pulmonibus peripneumonia; in renibus Nephritis, & plures in Phthiſicis & Hecticis, Lue item Venerea. & aliis affectibus ex hoc ſale auſtero & acri oriundis, laborantibus reperiuntur. Deniqve Omnes illi morbi Chronici, Conformationis & Compoſitionis in Viſcido radices egerunt, ê qvo tanqvam Matrice tum Particularum contra Mixti concentum abundantia, tum Acidi inſultus in illud, varias & innumeras ferè producunt ærumnas, niſi fortè aliqvis per ſymptomata â Morbo ipſo aliquid diverſum intelligere velit, ſed mihi Judicium Excell. Pauli. Ammanni *in Conſilio de Inſtitutionum Medicarum emendatione Lib.* 2. *Parte* I. *cap.* 1. placet, Qværentis: *Cur enim Morbus non ſit ſymptoma, & vice verſâ?*

§. 14. A proximis ad remotas itur cauſas, ubi primo ſe offerunt, quæ naturaliter Corpus humanum vitiatum arguunt, ut in eo Viſcidum generari poſſit, ex gr. ſi qvis cum qverelis in lucem edatur, qvod non rarò contingit. Ita Infantem Ictericum â nativitate, Hagendornius *Obſ. Med. Phyſic. Cent.* 3. *Hiſt.* 57. notavit, & ſimile Exemplum Ephem. Germ. An. 4. Dec. 2. obſ. 16. habent, & eædem *An.* 5. *Dec.* 2. *Obſ.* 44. Infantem Qvartana in Utero Materno laborantem ſiſtunt, Plura etiam in Obſervationibus Variorum leguntur; inſtar omnium fere curioſum eſt illud de Puero ſqvammeo ac veluti Phocæ pelle contecto in

plurimis

plurimis Germaniæ locis publico conſpectui expoſito exemplum, ſingulare Viſcidi in ſanguine effectus teſtimonium. vid. Stalpart vander Wiel *Obſerv. Rarior. part. poſt. Hiſt.* 35. Unde liqvet â primis qvaſi incunabulis morbis homines jam eſſe obnoxios, creſcunt etiam cum ætate non raró, ſi diſpoſitio pororum pro fovendo hoc inqvinamento adſit; de qvibus Gibberoſi, & Strumoſi nos reddunt certos, Senectus vero cum adrepit, cum divo ſene Hippocrate dicere licet: ſenectus ipſa morbus eſt.

§. 15.

Sequuntur jam res ſex non-naturales, cauſis remotis aſſociandæ, inter quas Aer primum quaſi occupat locum. Hic duplici ratione in Sanguinem noxam inducere poteſt, ſive enim ab æthere nimium exagitatus, ſive impurior particulis variis heterogeneis inqvinatus exiſtat, utroqve modo ſanguini offendiculum parit. Ubi enim Particulæ illæ balſamicæ, ſubtiles & ſumme volatiles præter modum exaltantur, ſanguinem incaleſcendo exareſcunt, moram ſi habeant, Aceſcentiam, & ex hac Viſciditatem cauſantur. Sin minus moveantur, & â Craſſioribus Terreſtribus & aqvoſis ſtatim ſupprimantur, ad flammulam Corallini noſtri liqvoris vitalem ſufflaminandam aptæ evadunt; hinc reſpiratio difficilis & Aſthma, ſeqvuntur Anxietas præcordialis, Syncope & catarrhus ſuffocativus; præter qvos affectus, ſi ſalino acriores particulæ in aëre ſint; plures catarrchi cum Tuſſi moleſtâ, Coryza, raucedo, Hiſpiditas & alia ſymptomata graviora, floridam ſanguinis craſin turbantia, naſcuntur.

§. 16.

Cibus & Potus uterqve ad viſcidam generandum aptus, & qvantitate & qvalitate peccant; qvantitas ventriculum gravat & fermentale principium obtundit; ut tota moles in vappam concreſcat mucoſam, & obſtructiones pareat; hinc Chylus nullus præparatur, & Corpori nutrimentam denegatur. Qvod unctuoſum itaqve Congelamen ad Vias primas ubiqve depoſitum, Anorexiam facile, Paſſiones colicas & Cæliacas, Teneſmum, flatus, cum his ſimul Nauſeam & faſtidium producit. Augetur malum per Alimenta qvalitate peccantia, ſi nimirum craſſa, mucoſa, pituitoſa & aceſcentia ſint, qvæ difficile concoqvuntur, aut chylum minus laudabilem dant, inter

inter qvæ Oleracea, fructus Horarii & Plantæ omnes aqvoſæ nimis, Piſces itidem, lentum & pituitoſum liqvorem ſudantes, ut ſunt Anguilla, Tincæ & Rajæ, (vid. Excell. Pechlinus *de Aeris & Alimenti defectu cap. 4.*) Teſtacea, Cochleæ & Oſtreæ, recenſentur; qvibus accedit potus, non probè defæcatus, aut acore inqvinatus, acidus & ſalſus, unde à Celeberr. Boyle *Obſ. de Salſed. Maris cap. 2. §. 2.* notatur, qvod è potu Aqvæ marinæ homines ſcorbutici facti ſint. Ordinariè verò fæces intra Viſcera cum morâ longiori decumbentes, acorem per ſe contrahunt, qvi in viſcidum agens, diſtendendo qvaſi per bullulas, in Experimento Aceti cum lacte facto, conſpicuas, id ipſum inflat, ut Cavitas, in qva hæret, mole repleatur, ructus aſcendant, Vomitus aliæqve moleſtiæ procreentur.

§. 17.

Somnus & Vigiliæ nocent. Ratione prioris Spirituum quies erit accuſanda, hac enim motus ſanguinis retardatur, lentor inducitur, præprimis ſi jam veſtigia qvædam pro Viſcidi generatione adſint; ſomnolentia etiam intenditur, dum à copia Viſcidi Spiritus magis magisqve ſupprimuntur. Cum itaqve hic qvoad motum in defectu peccet, illæècontra in exceſſu cruciant, Effervefcentiam in ſanguine promovent, ut ſulphureæ exacerbentur particulæ, & poſt ſui deflagrationem vappam viſcidam & inſpiſſatā relinqvant. Motus & Qvies, cum ad ejusdem mali generationem æqve ac ſomnus & Vigiliæ concurrant, effectu etiam parum aut nihil inter ſe differant, (niſi qvod circa qvietem ſedulitatem nimiam in ſtudiis Medici ut plurimum diſſuadeant;) merito & has cum illis in uno conjungimus paragrapho paſſiones.

§. 18.

Excreta & retenta ipſius qvoq; Viſcidi ſemina ſunt; qvando enim Excernenda retinentur & retinenda excernuntur, proh! qvantæ Oeconomiæ animali excitantur turbæ. Si nobiliores particulæ ſulphureæ balſamicæ, & ad harmonicam ſanguinis mixturam neceſſariæ qva data via, ſicut circa ſudores colliqvativos, Diabæten, Hemorrhagias alioſq; affectus obſervare licet, effundantur, ſcoriæ & excrementum viſcidum reſiduum erunt; ſi retineantur, verbi gratia in Alvi adſtrictione, Teneſmo, paſſione Cæliaca, Menſium ſuppreſſione, (unde etiam paſſiones hyſtericæ ſeu ſuffocatio Utenica oriri poſ-

ſunt,) Cephalea & aliis morbis quæ ſint excernenda, idem effectus erit expectandus, qvi de Viſcidi ubiqve præſentia teſtabitur.

§. 19

Deniqve Paſſiones Animæ ſeſe offerunt, ad qvarum obſeqvium Spirituum motus vel augetur & rapidius circumagitur, vel minuitur & debilitatur; ad hunc Mæror & Triſtitia, ad illum Ira & Terror accedit. Duplex iterum hic occurrit modus, qvo rubicunda ac purpurea noſtra Tinctura in fuſcum & ſpiſſum degenerare Extractum potis eſt, uterque in motu fundatus. Per mœrorem & triſtitiam ab actionibus animalibus maximam partem Spiritus avocantur, nulla fit ad legem naturæ Chylificatio nec ſanguificatio, unde nec Spirituum generatio, in quibus tamen tota ferè ſanguinis conſiſtit rarefactio, qvi, ſi debilitentur, non verò augeantur, decreſcit Vigor, fluida in Vappam abeunt. His opponi poſſent Ira & Terror, ſi cauſa è primo urgeretur principio, qvatenus motum excitant rapidiſſimum, ſed ſi effectus conſideretur, non minus Viſcidi fient cauſæ. Ab Ira & terrore enim in motum concitatiorem exagitantur ſpiritus, curſum accelerant, in alia dum incidunt corpora, ob reſiſtentiam reſiliunt, unde Convulſiones, cum his turbata ſanguinis mixtio, qvia particulæ ob vehementem illam alterationem à ſuo qvaſi moventur centro; exploduntur etiam extra Corporis ſpheram & imminuuntur, qvare ſeroſæ & terreæ in ſanguine magis concreſcunt & pituitam conſtituunt. Sic è Terrore Virginem Variolas accepiſſe, in deliqvium fæminas conjectas eſſe, Excell. Pechlinus *Obſervat. Phyſ. Med.* 23. *lib.* 3. notavit; idem *eod. lib, obſ.* 25. ex Ira plurimas morborum cauſas recenſet, Epilepticos, Apoplecticos, Paralyticos inde derivans, ita ut in qvacunqve parte exæſtuet Ira, poſt primos inſultus, lentorem inducat.

§. 20.

Ad ſigna progredimur Diagnoſtica, illa ſcilicet tantum, qvæ certo de Viſcidi in Corpore humano exiſtentiâ teſtantur, omiſſis plane his, quæ ſonticam ejus cauſam minus accuratè explicant. Principaliſſima ſunt, qvæ de Spirituum aut ſulphurearum particularum ſubjugatione, depravatione & defectu fidem dant; unde Tenor actionum

onum animalium ſenſim & lenſim remittit, inappetentia de vitiatâ Chylificatione, Corporis Marcor de Atrophia, Pulſuum debilitas & Laſſitudo de ſanguinis torpore, Aſthma cum Cardiaca Paſſione de Reſpiratione læſa, Hypnodes ſeu Somnolentia de ſpirituum animalium in Cerebro turbatione, nos certos reddunt. Qvodſi maculæ varii generis in ſuperficie corporis efflorefcant, Oculus earum Cauſam ex colore, magnitudine, figura & conſiſtentia dignoſcet; nec facile fætor gravior è faucibus & Naſo exſurgens inflammationem mentitur, cum & præter hunc non rarò alia adhuc ſigna adeſſe ſoleant, inflammationem in hac vel illa parte corporis denunciantia. Facies alias Hippocratica, Cutis color luridus, Oculorum Glaucoma, (ut nervis eorum è reciproco ſpirituum motu exagitatis objecta velut vaga adſpiciantur;) Capitis Dolor gravativus, Artuum & Membrorum tremor, manus inprimis ad ictum perficiendum renitentes, Analoſis totius, & qvæcunqve ſunt his aſſimilanda, hominem Hypochondriaco-Scorbuticum ſiſtunt, ubi tamen & hoc notandum, qvod, ſi plurimorum ſymptomatum in unum Coacervatorum fiat conſideratio, Circumſtantiæ morbi eò felicius explicentur.

§. 21.

De prognoſi jam ſi ferre debeamus judicium, profundæ ſe ſe offerent Cogitationes, nec abſolutè aliqvid de Viſcido pronunciare licebit, niſi qvod ejus vitio ut plurimum Chronici oriantur morbi, qvi tardo pede microcoſmi ſphæram permeant, & lento extra illam gradu ducuntur. Qvalis cauſa talis hic eſt effectus, Cauſa eſt tenax, effectus contumax i. e. non facile mobilis ad obſeqvium medicamentorum, unde prognoſticum eſt dubium, præprimis, qvia Spiritus qvoq;, de cauſæ participant malignitate, id qvod, ſi ſuffocatio metuenda & Convulſiones adſint, difficiliùs adhuc evadet. Nullam ferè ſalutis ſpem Oedemata, ſi in Scirrhum & Abſceſſum abeant, promittunt, vid. Barbette *Chirurg. Pract. Part. 2. l. 1. c. 4.* In genere autem Obſtructio in ſolidis, fluida ſimul afficit, unde corpus ab utraqve parte vexatum ſæpe deſperat, qvod in Apoplexia, Epilepſia aliisqve hujus generis Affectibus obſervatur. Sed cum Viſcidum ex accidenti multa comitentur ſymptomata, alium adhuc agnoſcentia genitorem, meritò etiam ad ea attendentes, de eventu vel felici vel

infelici judicari poterit. Quatuor verò functiones in Corpore humano ſi conſiderentur, ut ſunt Spirituum actiones, Reſpirationis negotium, Ventriculi Concoctio & diſtributio, Evacuationes tandem omnes, prout imminutæ vel læſæ obſervantur, haud difficile erit præſagium.

§. 22.

Ad curam nunc properamus, qvæ è triplici fonte, Therapeutico, Chirurgico & Diætetico erit petenda, qvâ mediante infenſiſſimus ſanitatis hoſtis, Viſcidum, debellari debet; ejiciendum eſt è Machina ſpiranti ac viventi humana, ne Automatum turbetur motus, ſed ut inungantur Axes, foveantur & reficiantur tum ſolidæ, tum fluidæ partes Corporis humani.

§. 23.

Ante omnia qviſqvis Curationis aggredietur opus, eò reſpiciet, ut Vias, ſi neceſſe ſit, expurget primas; in his enim Viſcidum latens non tantum in ſua ſede moleſtias creat, ſed etiam Medicamentorum reſiſtit effectui, Medici operam eludit, & vias ad ſanguinem præcludit; Viciſſim Non rarò ſublatâ è Ventriculo & Inteſtinis hac minerâ, præcavetur, ne in deterius malum corpus incidat. Ergò evacuari debet corpus, & qvidem duplici modo hic actus peragitur, ſive per Os, ſive per alvum; ille per Emetica, ut ſunt *Mercurius Vitæ, Tartarus Emeticus*, *Infuſum Vitri Antimonii, ſeu Reguli Antimonii* & alia, pro variâ formâ & doſi convenientia; hic per purgantia præparata è *fol. ſennæ, Rhabarbaro, Jalappa, Caſſia fiſtulari*, *Reſinis* purgantibus, *Scammonii, Jalappæ &c*, fit, inter qvæ, quantum craſſam inprimis Alvi Obſtructionem attinet, Clyſteres Carminantes cum Emollientibus obtinent locum, qvibus non minus purgantia immiſcenda cenſeo; præmitti autem ſolent & debent Digeſtiva, inter qvæ Salia lixivioſa & enixa, *ut Arcanum duplicatum, item Tartarus Vitriolatus* commendari ſolent, & *liquor Terræ foliatæ Tartari*, qui majori pollebit Vi, ſi ipſi *Spiritus Cinamomi* addatur; Inprimis autem Volatilia in Viſcido, maximum digerendo, abſolvunt punctum, hinc *Sal Volatile Cornu Cervi, aut ejus Spiritus, aut Liqvor C. C. ſuccinatus*, aut ſalia Volatilia Oleoſa conveniunt, & qvæ incidendi ſimul ac reſolvendi vi prædita ſunt qvaſi a gumata nonnulla exiſtunt, inprimis ſi ex illis Oleoſum Volatile accedente

dente Sale Volatili paretur; incidentia porrò adhuc ſunt: Decoctа Lignorum è *ligno Guajaco*, ejuſqve *Corticibus*, *ſaſſafras*, *Lig. Juniperini*, *R. ſarſaparil. R. Chinæ*, *Enulæ*, herbis qvoq; incidentibus, *Meliſſæ Roriſmarini*, *ſalviæ*, *ſerpelli &c.* parata. Adduntur pro Circumſtantiarum ratione *Veronica*, *Chamædrios*, ſemina Carminativa & plura; huic ſcopo ulterius etiam diluentia inſerviunt, ut viſcidi particulæ eò melius disjungi qveant, ob rationem in §. Vto indigitatam; hinc nec Potus Aqvæ calidæ diſſuadendus, nec Thee & Coffee infuſum ob egregium, qvo partim gaudent, Sal volatile, prohibendum; emollit enim ſimul & ácrimoniam obtundit, unde à potû Coffee, Mulieres in Menſtrui viſcidi & nigri fluxu difficili, magnum expectant præſidium, quibus continuato Uſu digeſtiva, præprimis volatilia propinari poſſunt, ut attenuetur & reſolvatur Viſciditas. Si vero Acidum ſeu Auſterum adeſſe ſentias, Chalybeata ſive Martialia conveniunt, in Morbis præprimis Chronicis & qvi Cachexiam minantur; ſed abſit Tinct. Martis acido qvodam Menſtruo parata.

§. 24.

Ab his itaqve ad Bezoardica, Alexiteria, Antidota, ſpirituoſa ſeu ſulphurea & Balſamica confugimus, qvæ deſtruunt Viſcidum in ſanguine depoſitum; pravum qvod adeſt miaſma mitigatur per Paregorica & Anodyna; Peregrinum ſupprimunt ætherem & laudabiliorem advehunt Cardiaca, Theriacalia ſcilicet & omnia illa Medicamenta, quæ â natura & arte majorem acceperunt perfectionem, qvâ magis diſpoſita pro æthere ſanguini noſtro in ſtatu naturali convenientiſſimo recipiendo, exiſtunt. Jam ſi illud obtinuerimus, ut Viſcidum in minimas particulas diſruptum, reſolutum & attenuatum ſit, ad vias in ambitu Corporis reſpiciendum erit, qvæ ſi occluſæ, per diaphoretica, *ex Antimonio ejusq; Regulo Præparata*, Cinnabarina (diſrumpendi, edulcorandi & aperiendi vim habentia,) Diuretica qvoqve & ſudorifera alia, ut hic ſimul materia peccans eliminetur, ſuccurrimus.

§. 25.

Qvod ſi Viſcidum in duritiem lapideam concreſcat, ut in Renibus & veſicá, antinephritica & Lithontriptica, aliis Calculum frangentia, ſed perperam, dicta, conveniunt; ſunt vero illa, Juni-

perina, Therebinthinata, *Bacc. Cynosbat. ſ.m. Dauci, Lap. Judaicus, ſal ſuccini &c.* qvæ & in præſervatione non minorem habent uſum; ſed qvi de his plura deſiderat, Practicos adeat, & inveniet cumulum plurimorum medicamentorum. Si in Articulis & Oſſibus Tumores lapideſcentes qvaſi, ut Tophi & Nodi deprehendantur, interne jam commendata non ſine ſucceſſu eqvidem exhibentur, ſed nondum diſſolvunt; nec ulla ſperanda ex voto emollitio, qvanqvam ab impoſitis mercurialibus non levis qvandoqve notetur effectus, & Barbette in *Prax. Chirurg. part. 3. lib. 5. cap. 3.* Emplaſtra etiam è Gummatibus, Antimonio, ſuccis, non omiſſo tamen Mercurio, præparata, laudet. Exacta autem Curatio pro loci & circumſtantiarum ratione haud obtinebitur, niſi ſponte excidant, ut in Podagricis qvandoqve notatur, per manus Chirurgicas ſi exſcindantur.

§. 26.

Sed poſtulabit adhuc Neceſſitas, ut unumqvodqve ſymptoma morbo conjunctum probe perſpectum habeamus; non rarò qvippe Salia in partibus affectis prædominantur, hinc illa corrigenda per diluentia ſuperius commendata, & diſſolventia, ubi Antiſcorbutica omnem ferè Operam facient. Si verò Salia acida magis ſint, præcipitantia, & abſorbentia, ex *gr. Ocul. Canc. alcoholiſ. C. C. ſ. igne, C. C. uſtum, Mater perlarum, Limatura Chalybis crud. alcoholiſ.* & alia, *Salia* præterea *Volatilia oleoſa, item Eſſentia Caſtorei cum ſp. ſalis Ammoniaci* parata, (qvæ magni qvoqve uſus in affectibus nervorum eſt,) myrrhata Opiatis maritata, camphorata &c. conducunt. Qvoad Externa, Balnea, fontes medicati & Thermæ, tum naturales, tum artificiales (de qvibus Excell. Major peculiarem conſcripſit Diſſertationem,) ægrotis haud diſſvadenda, ſiqvidem ratione virtutis reſolventis, non tamen Medicamentorum neglecto uſu, plurimum valent. Affectus autem cutanei per Unguenta, linimenta & emplaſtra, in qvibus gumata reſolventia baſin habent, tolluntur, ita, ut in Callis, Tumoribus Scirrhoſis & Caſeoſis non ſint contemnenda; in Abſceſſibus & Ulceribus præter Conſilia Medica, ſi Chirurgi advocentur, diſcutientia, emollientia & ſuppurantia negotium præſtant ſuum.

§. 27.

§. 27.

Plurimorum ſic vidimus Medicamentorum, ſecundum qvalitates ſuas expoſitorum Elenchum, Acida tamen in Morbo à Viſcido oriundo planè omiſimus, ſed qvo jure? (Cum toto die in Praxi obſervetur; qvod acidiuſcula præſcribantur; *Syrupus etiam limonum, Citri, Ribium, Granatorum, Spiritus qvoq; minerales, &c.* magnum auxilium in Febribus ſtomachicis & Inteſtinalibus, in qvibus viſcidum revera cauſa peccans exiſtit,) habeant; ut indicaremus ſcilicet non propter Viſcidum corrigendum, ſed potius febrilem calorem mitigandum, adhiberi, ſi vero cum Volatili temporetur Acidum ejusmodi blandum, ex gr. *Clyſſus Antimonii cum Eſſentiis*, quæ ſubtilioribus abundant particulis, in certis caſibus magni, ſunt uſus, hinc *Tinctura bezoardica, Mixtura ſimplex &c.* decantata ſunt remedia in Aſthmate & Tuſſi moleſtâ, in qvâ *Oxyſacharum* vel *Oxymel* ſimul laudantur. Et deniqve in qvem finem Acidulæ Arthriticis & Scorbuticis recommendantur? nullam ſane aliam ob cauſam, qvam qvod reſolvendi & digerendi ſcateant Virtutibus, de qvibus multa dici poſſent, ſed cum brevitati ſit ſtudendum hæc tranſimus.

§. 28.

Ex fonte Chirurgico inter Remedia Venæ Sectio conſideranda venit, qvam in morbis à Viſcido oriundis non rejicere poſſimus, niſi diſſuadeat ratio, non determinanda, ſed judicio Medici potius relinqvenda; Cucurbitulæ cum & ſine ſcarificatione applicatæ, à multis rejiciuntur, qvod ſubtiliores ſanguinis particulas è Capillaribus extrahant Vaſis, craſſiores vero intactas relinqvant; fonticulorum & Veſicatoriorum Uſus à pauciſſimis approbatur, nec moleſtiſſima ſetacea; Valent tamen præter Venæſectionem Operationes adhuc aliæ Chirurgicæ, ſi Tumores ſcirrhoſi in Cancrum degenerantes, aliiqve inflammatorii Corpus afficiant, nec Calli, Nodi, Exulcerationes etiam Chirurgi fugiunt Operam.

§. 29.

Ultimo ad fontem Diæteticum, è qvo ſaluberrima expectanda ſunt auxilia deſcendimus, & qvemadmodum Res ſex non -- naturales in tractatione de cauſis remotis, ſumme noxias accuſavimus, ſic jam contrariam pro iisdem hic ſententiam fovemus, ita qvidem ut jure etiam

etiam aliud mererentur nomen illo dignius; ſed perinde ſit qvomodo vocentur, ſufficit, qvod ſi legititimo ſe habeant modo, proſint ſanitati. Aer itaqve ſi exiſtat purus, nullis inqvinamentis refertus, temperatus, & particulis ſubtilioribus balſamicis juſto tenore motis imprægnatus, ſaluberrimus eſt & medicamentoſus, ideoqve corrigit & attenuat. Inter Cibum & Potum ea qvæ tenuiorum ſunt partium commendamus, qvæ facilioris ſunt concoctionis & Volatiliſari qveunt, ad Exemplum Conditorum, Aromatizantium, & qvæ balſamicarum ſunt Virtutum. Potum bene coctum, limpidum, & ſubtiliores ſpirantem particulas, Vinum etiam ex uvis maturatis haud diſſvademus. Somnum & Vigilias, Motum & qvietem qvod concernit, ſicut lædere, ita & proficere poſſunt, ſi Legi naturæ accommodentur, ſomnus tamen & Qvies ratione Viſcidi magis qvam Vigiliæ & motus vitentur; Excreta & Retenta naturalem ſuum habeant Terminum, & punctum Excretionis ordinarium attendatur; Animus non facile turbetur, ad contrarium rerum Eventum non moveatur, ita ſe gerat, *ut in firmo & conſtanti ſit propoſito ea omnia faciendi, qvæ ſana ratio ipſi ſuadet, nec paſſionibus ſuis aut appetitibus ab hoc abduci ſe permittat*, ad monitum Perſpicaciſſimi Carteſii *Epiſtol. part.* 1. *Epiſt.* 4. cum qvo & Diſſertationi huic, qvæ non niſi diſtractis meditationibus ob nimiam temporis anguſtiam delineari verius, qvam elaborari potuit, colophonem imponimus, canentes.

SUMMO MEDICO
JESU CHRISTO GLORIAM.